

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาสาระประเด็นเกี่ยวกับสตรี ในหนังสือแบบเรียน วิชาพื้นฐานทั่วไปของสถาบันราชภัฏ เป็นการวิจัยเอกสาร โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา มีรายละเอียด วิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือหนังสือแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป ของสถาบันราชภัฏ มีทั้งหมด 62 วิชา จำนวน 124 หน่วยการเรียนรู้

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หนังสือแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป ของสถาบันราชภัฏ ที่เขียนเป็นภาษาไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มวิชา มีทั้งหมด 35 วิชา รายละเอียดดังนี้

กลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสาร ประกอบด้วยวิชา การใช้ภาษาไทย วาการ การอ่าน เพื่อชีวิต การเขียนเพื่อการสื่อสาร และวิชาสารนิเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้า

กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ประกอบด้วยวิชา จิตวิทยาทั่วไป ปรัชญาเบื้องต้น ตรรกวิทยาทั่วไป พุทธศาสน์ จริยธรรมกับชีวิต ไทยศึกษา เหตุการณ์โลกปัจจุบัน สุนทรียะทางนาฏศิลป์ไทย สุนทรียะทางทัศนศิลป์ สังคีตนิยม และมนุษยสัมพันธ์

กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ประกอบด้วยวิชา พื้นฐานวัฒนธรรมไทย มนุษย์กับสังคม ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิศาสตร์ประเทศไทย การเมืองการปกครองของไทย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย มนุษย์กับเศรษฐกิจ และระบบเศรษฐกิจไทยและสหกรณ์

กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบด้วยวิชา มนุษย์กับวิทยาศาสตร์กายภาพ วิทยาศาสตร์กับสังคม วิทยาศาสตร์พัฒนาชีวิต วิทยาศาสตร์เพื่อสุขภาพ วิทยาศาสตร์การกีฬา คณิตศาสตร์พื้นฐาน คณิตศาสตร์กับการตัดสินใจ คณิตศาสตร์เพื่อชีวิต ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และการประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์

วิธีการเลือกหนังสือสำหรับการวิเคราะห์ ผู้วิจัยเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ วิชาละ 1 เล่ม วิชาที่เขียนเป็นภาษาไทย และผู้แต่งเป็นอาจารย์สังกัดสถาบันราชภัฏ ทั้งนี้ในการเลือกหนังสือไม่ได้กำหนดเฉพาะเจาะจงว่าจะใช้ของสถาบันราชภัฏใด ผู้วิจัยจะยึดแหล่งรวบรวมข้อมูลเป็นหลัก โดยรวบรวมหนังสือจากห้องสมุดของสถาบันราชภัฏสวนดุสิต สวนสุนันทา และพระนคร ถ้าหากมีหนังสือซ้ำกันในวิชาใด ผู้วิจัยจะเลือกเล่มที่พิมพ์ปีล่าสุดมาใช้ในการวิเคราะห์ ถ้าหากวิชาใดไม่มีหนังสือในห้องสมุดทั้ง 3 แห่ง ผู้วิจัยจะไปติดต่อขอยืมจากอาจารย์ผู้สอน หรือนักศึกษาของสถาบันราชภัฏสวนดุสิต และสวนสุนันทา

เนื่องจากวิชาการประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์ หนังสือแบบเรียนที่ใช้จะเป็นหนังสือเกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนไม่ได้เป็นอาจารย์สังกัดสถาบันราชภัฏ ดังนั้นผู้วิจัยจึงไม่นำมาวิเคราะห์ เพราะฉะนั้นหนังสือที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ มีทั้งหมด 34 เล่ม รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงหนังสือแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไปที่นำมาวิเคราะห์

ที่	วิชา	สถาบันราชภัฏ
1	การใช้ภาษาไทย	บ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2	วาทกรรม	ยะลา
3	การอ่านเพื่อชีวิต	สวนสุนันทา
4	การเขียนเพื่อการสื่อสาร	สวนสุนันทา
5	สารนิเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้า	บ้านสมเด็จเจ้าพระยา
6	จิตวิทยาทั่วไป	สกลนคร
7	ปรัชญาเบื้องต้น	เพชรบุรี
8	ตรรกวิทยาทั่วไป	สวนดุสิต
9	พุทธศาสน์	พิบูลสงคราม
10	จริยธรรมกับชีวิต	นครสวรรค์
11	ไทยศึกษา	สวนดุสิต
12	เหตุการณ์โลกปัจจุบัน	นครปฐม
13	สุนทรียะทางนาฏศิลป์ไทย	สวนสุนันทา

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ที่	วิชา	สถาบันราชภัฏ
14	สุนทรียะทางทัศนศิลป์	จันทระเกษม
15	สังคมนิยม	นครราชสีมา
16	มนุษย์สัมพันธ์	ฉะเชิงเทรา
17	พื้นฐานวัฒนธรรมไทย	อุตรดิตถ์
18	มนุษย์กับสังคม	สกลนคร
19	ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต	สวนสุนันทา
20	มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม	ธนบุรี
21	การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	สวนสุนันทา
22	ภูมิศาสตร์ประเทศไทย	สวนดุสิต
23	การเมืองการปกครองของไทย	บุรีรัมย์
24	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย	สวนสุนันทา
25	ระบบเศรษฐกิจไทยและสหกรณ์	สวนดุสิต
26	มนุษย์วิทยาศาสตร์กายภาพ	เพชรบุรีวิทยาลัยการณ
27	วิทยาศาสตร์กับสังคม	สงขลา
28	วิทยาศาสตร์พัฒนาชีวิต	สวนดุสิต
29	วิทยาศาสตร์เพื่อสุขภาพ	พระนคร
30	วิทยาศาสตร์การกีฬา	สวนสุนันทา
31	คณิตศาสตร์พื้นฐาน	อุบลราชธานี
32	คณิตศาสตร์กับการตัดสินใจ	สวนสุนันทา
33	คณิตศาสตร์เพื่อชีวิต	เชียงใหม่
34	ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์	มหาสารคาม

3. การรวบรวมข้อมูล

3.1 การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับวิชาพื้นฐานทั่วไป ของสถาบันราชภัฏ ในรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของวิชาพื้นฐานทั่วไป คำอธิบายรายวิชาแต่ละวิชา จำนวนหน่วยการเรียนรู้ และหนังสือเอกสารประกอบการสอนที่ใช้ในสถาบันราชภัฏ โดยศึกษาจากเอกสารหลักสูตรของสถาบันราชภัฏ สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดทำเอกสารตำรา และสำรวจหนังสือเอกสารตำราจากห้องสมุดของสถาบันราชภัฏในกลุ่มรัตนโกสินทร์ คือ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต และสถาบันราชภัฏพระนคร

3.2 รวบรวมหนังสือแบบเรียน เอกสารประกอบการสอนของวิชาพื้นฐานทั่วไป เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์

4.1 การกำหนดกรอบในการวิเคราะห์ มีวิธีการคือ

4.1.1 อ่านเนื้อหาของหนังสือแบบเรียนทุกเล่มอย่างละเอียด เพื่อกำหนดกรอบในการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งจะต้องไม่มีความซ้ำซ้อน หน่วยในกรอบดังกล่าวจะมีอิสระจากกันและกัน ซึ่งหมายความว่าข้อความสามารถจำแนกออกจากกันได้เพียงประเด็นเดียว

4.1.2 ทดลองวิเคราะห์ตามกรอบที่กำหนด โดยวิเคราะห์หนังสือมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และวิทยาศาสตร์การกีฬา เพื่ออ่านและวิเคราะห์โดยอาศัยกรอบที่กำหนดไว้ในข้อ

4.1.1 พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขกรอบดังกล่าวให้มีความถูกต้องและแม่นยำยิ่งขึ้น

4.1.3 หลังจากปรับปรุงผู้วิจัยได้กรอบดังต่อไปนี้

4.1.3.1 ประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพ อันหมายถึงลักษณะสภาพร่างกาย การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา และการรับประทานอาหารและยา

4.1.3.2 ประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อันหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ และการมีมนุษยสัมพันธ์

4.1.3.3 ประเด็นเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม อันหมายถึง ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา การแต่งกาย การแสดง ดนตรี ศิลปะ ความเชื่อ และการสื่อสาร

4.1.3.4 ประเด็นเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

4.1.3.5 ประเด็นเกี่ยวกับสังคม อันหมายถึง บทบาทหน้าที่ในสังคม การพัฒนามนุษย์ การปฏิบัติตัวของผู้หญิง มนุษย์และความต้องการ ปัญหาสังคม การเมือง และอาชีพ

4.1.3.6 ประเด็นเกี่ยวกับกฎหมาย อันหมายถึงกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลชายหญิง

4.1.3.7 ประเด็นทั่ว ๆ ไป อันหมายถึง สถิติการไม่รู้หนังสือ เพศ และสถิติข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับประชากรชายหญิง

4.1.4 กรอบในการวิเคราะห์รูปภาพ การนำเสนอรูปภาพประกอบเนื้อหาได้ เสนอภาพเกี่ยวกับบุคคลชายหญิงหรือไม่ อย่างไร โดยการพิจารณารายละเอียดของภาพ บุคคลในภาพเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย เป็นการแสดงบทบาทหรือไม่ บทบาทอะไร ภาพมีขนาดเท่าไร ลักษณะของภาพเป็นอย่างไร

4.2 การวิเคราะห์

4.2.1 วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา เพื่อครุรายละเอียดเนื้อหาของแต่ละวิชา และพิจารณาการนำเสนอเนื้อหาของผู้เขียนมีความตรงหรือสอดคล้องกับเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนดไว้ที่ประเด็น

4.2.2 วิเคราะห์เนื้อหา โดยการอ่านและสรุปเนื้อหาแต่ละเล่ม พร้อมทั้งบันทึกประเด็นเกี่ยวกับสตรีที่พบในเนื้อหาของแบบเรียน โดยมีหน่วยในการวิเคราะห์ คือ หน้าของหนังสือ หน่วยในการนับ คือ จำนวนครั้งของการปรากฏคำ หรือข้อความที่แสดง หรือกล่าวถึงเพศหญิง เพศชาย หรือกล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับบทบาทชายหญิงที่เกิดขึ้นในแต่ละหน้าของหนังสือ

4.2.2.1 การวิเคราะห์เนื้อหาในข้อความ

การพิจารณาประเด็นในข้อความ โดยการพิจารณาคำ หรือข้อความที่กล่าวถึงเพศหญิง เพศชาย หรือกล่าวถึงบทบาทชายหญิง โดยกล่าวถึงในภาพรวมทั้งชายและหญิง กล่าวถึงเฉพาะเพศชาย หรือกล่าวถึงเฉพาะเพศหญิง

การกล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับสตรี จำแนกเป็น 3 ลักษณะ คือ กล่าวถึงในลักษณะทางบวก ในลักษณะข้อเท็จจริงหรือเป็นกลาง และกล่าวถึงในลักษณะทางลบ โดยผู้วิจัยเป็นผู้พิจารณาตามคำจำกัดความที่กำหนด

การพิจารณาเนื้อหาของแต่ละประเด็นที่ปรากฏ พิจารณาโดยจำแนกเป็น บทบาททางเพศ และบทบาททางสังคม

4.2.2.2 การวิเคราะห์เนื้อหาในรูปภาพ การนำเสนอรูปภาพประกอบเนื้อหาได้เสนอภาพเกี่ยวกับบุคคลชายหญิงหรือไม่ อย่างไร โดยการพิจารณารายละเอียดของภาพ บุคคลในภาพเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย เป็นการแสดงบทบาทหรือไม่ บทบาทอะไร ภาพมีขนาดเท่าไร ลักษณะของภาพเป็นอย่างไร

4.2.3 แจกแจงความถี่ตามกรอบที่กำหนด ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ประเด็น โดยจำแนกเป็นกลุ่มวิชา

4.2.4 วิเคราะห์ในแต่ละประเด็น ของแต่ละกลุ่มวิชา

4.2.5 สรุปผล เขียนรายงาน

4.3 การตรวจสอบวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

4.3.1 อ่านหนังสือทั้งหมด และวิเคราะห์ตามกรอบ โดยใช้ผู้วิเคราะห์ 3 คน คือ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย 2 คน

4.3.2 การตรวจสอบผลการวิเคราะห์ โดยการนำผลการวิเคราะห์ของผู้วิเคราะห์ 3 คน มาตรวจสอบโดยหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของความสอดคล้องภายใน โดยแยกทำครั้งละ 2 คน โดยใช้สูตร

$$CR = \frac{2M}{N_1 + N_2}$$

CR คือ ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง

M คือ จำนวนครั้งที่ผู้วิเคราะห์พิจารณาตรงกัน

N₁ คือ จำนวนครั้งที่ผู้วิเคราะห์คนที่ 1 พิจารณา

N₂ คือ จำนวนครั้งที่ผู้วิเคราะห์คนที่ 2 พิจารณา

(พิมพ์ันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2526)

ผลการหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของความสอดคล้องภายใน จากการพิจารณาของผู้วิเคราะห์ 3 ท่าน ปรากฏดังนี้

ผู้วิเคราะห์คนที่	2	3
1	.86	.96
2		.82

4.3.3 นำผลการวิเคราะห์จากข้อ 4.3.2 มาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของความสอดคล้องภายในจากผู้วิเคราะห์ 3 คน จากสูตรของ Holsti อ้างถึงใน พินิจ ศุภมส์คอุ้งกูร (2528)

$$CR = \frac{N \text{ (ค่าเฉลี่ยของสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของการวิเคราะห์ของผู้วิเคราะห์แต่ละ 2 คน)}}{1+(N-1) \text{ (ค่าเฉลี่ยของสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของการวิเคราะห์ของผู้วิเคราะห์แต่ละ 2 คน)}}$$

เมื่อ CR แทนค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของความสอดคล้องภายในของการวิเคราะห์ของผู้วิเคราะห์ N คน

N แทนจำนวนผู้วิเคราะห์

เมื่อแทนค่าในสูตร จะได้ค่า

$$CR = \frac{3 \times .88}{1+(2 \times .88)}$$

เพราะฉะนั้น ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของความสอดคล้องภายในของการวิเคราะห์จึงมีค่าเท่ากับ .96